

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

П'ЯТА СЕКЦІЯ

СПРАВА “ХАРЧУК ПРОТИ УКРАЇНИ”

(Заява № 24739/05)

РІШЕННЯ

СТРАСБУРГ

12 червня 2008 року

Це рішення стане остаточним за обставин, викладених у п. 2 статті 44 Конвенції.
Воно може підлягати редакційним виправленням.

У справі «Харчук проти України»

Європейський суд з прав людини (п'ята секція), засідаючи палатою, до складу якої увійшли:

п. П. Лоренцен (P. Lorenzen), Голова,
п. К. Юнгвірт (K. Jungwiert),
п. В. Буткевич (V. Butkevych),
п. Р. Ягер (R. Jaeger),
п. М. Віллігер (M. Villiger),
п. І. Берро-Лефевр (I. Berro-Lefevre),
пані М. Лазарова-Трайковська (M. Lazarova Trajkovska), судді,
та пані К. Вестердік (Mrs C. Westerdiek), Секретар секції,
після обговорення в нарадчій кімнаті 20 травня 2008 року,
вносить таке рішення, ухвалене в той день:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу порушено проти України за заявою (№ 24739/05), поданою до Суду громадянином України паном Іваном Степановичем Харчуком (далі — заявник) 23 червня 2005 року відповідно до статті 34 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі — Конвенція).
2. Уряд України (далі — Уряд) було представлено його Уповноваженим — паном Юрієм Зайцевим, Міністерство юстиції.
3. 7 вересня 2006 року Суд вирішив надіслати Уряду скаргу за статтею 1 Першого протоколу. Відповідно до пункту 3 статті 29 Конвенції Суд вирішив розглядати питання щодо суті заяви та її прийнятності одночасно.

ЩОДО ФАКТІВ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

4. Заявник народився в 1941 р. та мешкає в м. Києві.
5. Рішенням від 25 жовтня 2001 року Корольовський районний суд м. Житомира зобов'язав відділ освіти Житомирського міськвиконкому сплатити дружині заявника, Харчук Лідії Андріївні, яка померла в липні 2001 року від раку матки, 2497,09 гривень¹ різних виплат, передбачених Законом України «Про освіту».
6. 29 квітня 2002 року заявнику було сплачено 1248,54 грн². 27 червня 2003 року державна виконавча служба закрила виконавче провадження та повернула заявнику виконавчий документ.
7. У липні 2004 року заявник звернувся до Корольовського районного суду м. Житомира із заявою про заміну стягувача його правонаступником у провадженні, ініційованому його дружиною, а також про заміну боржника за рішенням від 25 жовтня 2001 року на міську раду м. Житомира. Ухвалою від 2 вересня 2004 року, яку залишено без змін апеляційним судом Житомирської області від 28 жовтня 2004 року, Корольовський районний суд м. Житомира частково задовольнив заяву та замінив особу стягувача. Ухвалою від 8 лютого 2006 року Верховний Суд України, не встановивши порушення норм матеріального або процесуального права під час розгляду справи судом, відхилив касаційну скаргу заявника на зазначені вище ухвали.

¹ Приблизно 324 євро.

² Приблизно 162 євро.

8. Заявник звернувся із заявою до школи, в якій працювала його дружина, з приводу виконання рішення. Листом від 15 лютого 2007 року школа повідомила заявника, що його дружина уклала трудовий договір з юридичною особою — відділом освіти Житомирської міської ради. У цьому ж листі було наголошено, що централізована бухгалтерія управління освіти вже сплатила заявниці 1248,54 гривень та що решту суми (не по рішеннях суду, а по фактичних недорахуваннях на той час) буде виплачено при чергових надходженнях коштів.

9. Станом на сьогодні до Суду не надходило жодної інформації щодо повного виконання рішення суду.

II. ВІДПОВІДНЕ НАЦІОНАЛЬНЕ ЗАКОНОДАВСТВО

1. Закон України «Про виконавче провадження» № 606(XIV від 21 квітня 1999 року (із змінами)

10. Відповідно до статті 2 Закону примусове виконання рішень в Україні покладається на державну виконавчу службу.

2. Конституція України від 28 червня 1996 року

11. Відповідно до статті 96 Державний бюджет України затверджується щорічно Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України.

3. Закон України «Про освіту» 1060(XII від 23 травня 1991 року

12. Восьмим та десятим абзацами статті 57 передбачено, що держава гарантує педагогічним та науково-педагогічним працівникам виплату надбавки за вислугу років та матеріальної допомоги на оздоровлення.

4. Закон України «Про реструктуризацію заборгованості з виплат, передбачених статтею 57 Закону України «Про освіту» педагогічним, науково-педагогічним та іншим категоріям працівників навчальних закладів» 1994(IV від 9 вересня 2004 року

13. Стаття 1 Закону визнає кредиторською заборгованістю Державного бюджету України виплати, встановлені абзацами восьмим та десятим частини першої статті 57 Закону України «Про освіту».

5. Постанова Кабінету Міністрів № 934 від 19 вересня 2005 року «Про реалізацію Закону України «Про реструктуризацію заборгованості з виплат, передбачених статтею 57 Закону України «Про освіту» педагогічним, науково-педагогічним та іншим категоріям працівників навчальних закладів»

14. Відповідно до пункту 4 постанови центральним органам виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям забезпечити протягом місяця нарахування навчальними закладами та установами освіти педагогічним і науково-педагогічним працівникам (працюючим, сумісникам, звільненим і пенсіонерам) надбавок за вислугу років за період із січня 1997 по серпень 2002 року та допомоги на оздоровлення при наданні щорічної відпустки з січня 1998 по серпень 2002 року відповідно до Порядку, затвердженого цією постановою.

15. Відповідно до абзацу другого пункту 3 Порядку, затвердженого цією постановою, особам, які працювали у 1997–2002 роках на посадах педагогічних і науково-педагогічних працівників закладів та установ, у тому числі за сумісництвом, і звільнилися або вийшли на пенсію, заборгованість погашається один раз на квартал за їх заявою, поданою закладу чи установі, в яких вони працювали та які їм нараховували виплати.

ЩОДО ПРАВА

I. ЩОДО СТВЕРДЖУВАНОВОГО ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 1 ПЕРШОГО ПРОТОКОЛУ ДО КОНВЕНЦІЇ

16. Заявник стверджує, що невиконання рішення, винесеного на користь його дружини, призводить до порушення статті 1 Першого протоколу, яка передбачає:

Стаття 1 Першого протоколу

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений своєї власності інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права.

Проте попередні положення жодним чином не обмежують право держави вводити в дію такі закони, які вона вважає за необхідне, щоб здійснювати контроль за користуванням майном відповідно до загальних інтересів або для забезпечення сплати податків чи інших зборів або штрафів».

17. Уряд не погоджується з цим твердженням.

A. Щодо прийнятності

18. Суд вважає, що заява не є явно необґрунтованою в сенсі пункту 3 статті 35 Конвенції. Суд не вбачає жодних інших підстав для визнання заяви непринятною. Тому Суд визнає її прийнятною.

B. Щодо суті

19. Уряд посилається на Закон «Про реструктуризацію заборгованості з виплат, передбачених статтею 57 Закону України «Про освіту» педагогічним, науково-педагогічним та іншим категоріям працівників навчальних закладів», який запровадив механізм погашення такої заборгованості. Уряд стверджує, що з метою отримання присудженої суми заявник мав звернутися із відповідною заявою до навчального закладу, працедавця його дружини (див. пункт 14 вище). Серед іншого Уряд зазначив, що невиконання зазначеного рішення обґрунтовувалось великим розміром заборгованості держави перед освітянами.

20. Заявник висловлює заперечення з цього приводу та надає відповідь школи від 15 лютого 2007 року (див. пункт 8 вище).

21. Суд зазначає, що із зауважень Уряду чітко не вбачається, в якій мірі вищезазначений Закон стосується виконання судових рішень щодо виплат, передбачених статтею 57 Закону України «Про освіту». У будь-якому випадку не є доцільним вивчати це питання під час розгляду цієї справи, оскільки рішення від 25 жовтня 2001 року досі не виконано в повному обсязі.

22. Суд нагадує, що невиконання подібних судових рішень до прийняття Закону України № 1994-IV становило порушення статті 1 Першого протоколу (див. рішення у справі «Півень проти України» (Piven c. Ukraine), № 56849/00, пп. 47–58, від 29 червня 2004 року).

23. Суд нагадує, що стаття 1 Першого протоколу вимагає, перш за все, щоб втручання органу державної влади в право користування майном було передбачено законом. Також Суд повинен визначити, чи дотримано справедливого балансу між вимогами інтересу суспільства та необхідними умовами захисту основних прав особи (див. «Спорронг та Лоннрот проти Швеції» (Sporrong et Lonngroth c. Suede), рішення від 23 вересня 1982, п. 69; «Іатрідіс проти Греції» (Iatridis c. Grece), № 31107/96, п. 58, CEDH 1999II). Здійснюючи контроль за дотриманням цієї вимоги, Суд визнає, що держава користується широкою свободою дій в оцінці як щодо вибору засобів виконання, так і щодо встановлення, чи

наслідки виконання є легітимними з огляду на інтерес суспільства з метою досягнення мети закону, про який йдеться (див. «Імобіліяре Саффі» (Immobiliare Saffi), п. 49; «Мелаше та інші проти Австрії» (Mellacher et autres c. Autriche), рішення від 19 грудня 1989 року, п. 48, та «Шассану та інші проти Франції» (Chassagnou et autres c. France), №№ 25088/94, 28331/95 та 28443/95, п. 75).

24. У цій справі Суд зазначає, що рішення, про яке йдеться, залишається невиконаним кілька років. Суд зазначає, що попри вжиті законодавчі заходи заявник досі перебуває у стані невизначеності, спричиненої неможливістю дізнатись точну дату виконання. Навіть припустивши, що застосування зазначеного Закону матиме наслідком виконання згаданого рішення, таке виконання не обов'язково матиме місце до 2010 року. Більше того, на цю ситуацію впливає те, що в національній системі не існує жодного механізму, здатного її виправити.

25. У висновку, навіть якщо можна довести, що програма поетапної сплати заборгованості слугує інтересам суспільства, Суд вважає, що було порушено справедливий баланс між вимогами загального інтересу суспільства та необхідними умовами захисту основоположних прав особи та що заявник зазнає особливого та надмірного тягара.

26. Отже, не вживаючи протягом багатьох років необхідних заходів для виконання остаточного рішення, винесеного у справі, органи державної влади України позбавили статтю 1 Першого протоколу до Конвенції її корисної дії. Отже, мало місце порушення статті 1 Першого протоколу.

II. ЩОДО ІНШИХ СТВЕРДЖУВАНИХ ПОРУШЕНЬ КОНВЕНЦІЇ

27. Заявник скаржиться також, що його дружина потребувала коштів на медичне лікування, в той час як держава відмовлялася сплатити належні їй кошти відповідно до національного законодавства, і що вона не могла їх отримати інакше, ніж шляхом звернення до суду. У цьому зв'язку він посилався на статтю 2 Конвенції.

28. Уважно дослідивши зауваження заявника, виходячи з сукупності наявних матеріалів, Суд не встановив в тій мірі, в якій він є повноважним вивчати заявлені скарги, жодних ознак порушення прав та свобод, гарантованих Конвенцією. Отже, ця частина заяви є очевидно необгрунтованою та має бути відхилена згідно з пунктами 3, 4 статті 35 Конвенції.

III. ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ СТАТТІ 41 КОНВЕНЦІЇ

29. Стаття 41 Конвенції передбачає:

«Якщо Суд визнає факт порушення Конвенції або протоколів до неї і якщо внутрішнє право відповідної Високої Договірної Сторони передбачає лише часткове відшкодування, Суд, у разі необхідності, надає потерпілій стороні справедливу сатисфакцію».

A. Шкода

30. Заявник вимагає кошти, досі належні йому за рішеннями суду, та 2000 євро відшкодування моральної шкоди.

31. Уряд висловив заперечення щодо цих вимог.

32. Суд вважає, що Уряд повинен сплатити заявнику суму, присуджену рішеннями суду, яка досі йому належить. Більше того, Суд присуджує заявнику 1000 євро відшкодування моральної шкоди.

B. Судові витрати

33. Заявник не вимагає відшкодування судових витрат.

С. Пеня

34. Суд вважає належним призначити пеню виходячи з розміру граничної позичкової ставки Європейського центрального банку плюс три відсотки.

ЗА ЦИХ ПІДСТАВ СУД ОДНОГОЛОСНО

1. *Оголошує* заяву прийнятною щодо скарги за статтею 1 Першого протоколу, а решту заяви — непринятною;
2. *Постановляє*, що було порушено статтю 1 Першого протоколу до Конвенції;
3. *Постановляє*, що:
  - (a) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна виплатити заявнику:
    - (i) частину суми за рішенням від 25 жовтня 2001 року, яка досі йому належить;
    - (ii) 1000 (одну тисячу) євро відшкодування моральної шкоди. Цю суму має бути конвертовано в національну валюту за курсом на день здійснення платежу плюс суму будь-якого податку, який може бути стягнуто з заявника;
  - (b) зі спливом зазначеного тримісячного строку і до повного розрахунку на цю суму нараховуватиметься простий відсоток (simple interest) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, яка діятиме в цей період, плюс три відсотки;
4. *Відхиляє* решту вимог щодо справедливої сатисфакції.

Вчинено французькою мовою і повідомлено в письмовій формі 12 червня 2008 року згідно з пунктами 2 і 3 правила 77 Регламенту Суду.

К. ВЕСТЕРДІК (C. Westerdiek)

П. ЛОРЕНЦЕН (P. Lorenzen)

Секретар

Голова